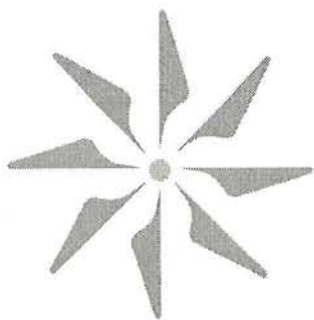

M A R E S

Анализа и коментари на Нацрт Закон за енергетика

1. Генерални забелешки:

- 1.1. Законот за енергетика како општ закон со кој се регулира огромна и мошне значајна област за стопанството, граѓаните и државата, треба да биде изготвен од инклузивна работна група во која ќе земат учество релевантни претставници на значајни чинители во секторот. Сметаме дека потребното ниво на јавност не беше обезбедено во процесот на изработка на Нацртот на законот. МАРЕС е организација во која членуваат компании кои ги развиваат најголемите проекти во енергетскиот сектор во државата. Во својата организација има оформено стручни комитети кои од технички и правен аспект заземаат ставови сосем професионално и како такви би можеле да дадат значаен придонес во формирањето на регулативата во енергетскиот сектор. Сметаме дека времето во кое Нацрт законот беше достапен на јавноста за разгледување и коментари беше (i) прекратко за вистинска дабинска и суштинска анализа на нацртот и (ii) во период во кој расположливоста на стручната јавност и општата јавност е намалена. Оттука, сметаме дека Нацрт законот нема да ја добие анализата која ја заслужува бизнис заедницата и општата јавност, и затоа предлагаме рокот за коментари да биде продолжен, а јавната расправа да биде одложена за најмалку две седмици.
- 1.2. Со оглед на тоа што предлог законот за обновливи извори на енергија не нуди суштински решенија во однос на прашањата за кои предлагачот истакнал дека законот треба да ги уреди, сметаме дека нема суштинска потреба од одвојување на обновливите извори енергија во посебен закон. Сметаме дека треба да постои сеопфатниот закон за енергетика, а посебните аспекти да бидат регулирани со подзаконски акти.
- 1.3. Ниту овој нацрт Закон ниту нацрт Законот за обновливи извори на енергија не утврдува статус на објекти од јавен интерес на капацитетите за производство на енергија од обновливи извори. Со оглед на карактерот на објектите и генералната определба на РСМ по прашањата за енергија и клима, сметаме дека на ОИЕ треба да им се признае/даде статус на објекти од јавен интерес.
- 1.4. Фактот дека треба да се донесат 47 дополнителни подзаконски акти кои детално ќе ги обработуваат темите на овој Предлог – Нацрт Закон за енергетика, не им дава на заинтересираните страни доволно информации како би можеле да дадат релевантни коментари на самиот предлог – нацрт закон. Сметаме дека

за да се направи соодветна анализа на предложеното законско решение, потребно е да се истото разгледува интегрално, односно заедно со подзаконските акти кои детално ја уредуваат материјата.

- 1.5. Дали со Нацрт Законот за енергетика се врши целосно усогласување со Пакетот на ЕУ за чиста енергија?
- 1.6. Во преодните и завршни одредби не е уредено дали до донесување на подзаконските акти врз основа на овој закон ќе продолжат да се применуваат подзаконските акти кои се во сила врз основа на постоечкиот закон и што ако не.
- 1.7. Потребно е јакнење на капацитетите на Министерството за економија за да одговори соодветно на ингеренциите предвидени со Нацрт законот.
- 1.8. Во преодните и завршни одредби на Нацрт законот да се предвиди на кои проекти ќе се применува новата Законска регулатива односно во која фаза треба да бидат проектите за да на нив не се однесува новата регулатива. На пример дали за проекти за кои е завршена урбанизација, добиен е приклучок на мрежа и се пред добивање на Одобрение за градење ќе се применуваат одредбите од новиот закон.
- 1.9. Во Нацртот не се доработени прекршочните одредби.

2. Забелешки во однос на коментарите на предлагачот

Точка 1.2 алинеја 4: Не е јасно како со предложениот Нацрт закон ќе се надмине проблемот со "енормното" непланско градење и како ќе се решат проблемите на инвеститорите при обезбедување приклучок на мрежа, продажба, балансирање и уредувањето на останатите (неенергетски области).

3. Анализа на одредбите:

Одредба	Нацрт текст	Коментар / Предлог
Член 3 во врска со член 92 и член 104	<i>Дефиниции</i> 1. „агрегација“ е функција со која се врши комбинирање на потрошувачката и/или производството на електрична енергија на голем број корисници на системот заради купување, продавање или нудење на пазарите на електрична енергија, 2. „агрегатор“ е лице кои врши агрегација,	Се воведува терминот агрегатор/агрегација на електрична енергија во членот 3 во дефиници, како и низ текстот на предлог законот (член 92, член 104 итн) но недовоно е објаснето низ текстот на законот кој ќе може да ја обавува оваа дејност и на кој начин?
Член 3 точка 65		Треба да се додефинира дека производителите на електрична енергија може да биде и друштво

		заведено во трговскиот регистар со општа клаузула за бизнис
Член 3 точка 76	76. „складирање на електрична енергија“ е одложување на конечната употреба на електричната енергија до моментот кој следи по моментот кога е произведена, односно претворањето на електричната енергија во друг вид енергија, која се складира во складиште за електрична енергија приклучено на електропреносна или електродистрибутивна мрежа заради нејзино подоцнежено повторно претворање во електрична енергија и користење;	Складирање на електрична енергија – потребно е термилошко усогласување на нацрт предлог законот со останатите закони кои ја уредуваат оваа материја како што е Законот за градење (во последниот предлог нацрт текст на законот за градење се употребува терминот “батерији”)
Член 3 Став 1 Точка 49	49. „оператор на складиште за електрична енергија“ е лице кое врши енергетска дејност – складирање на произведена или набавена електрична енергија во складиште за електрична енергија;	Оператор на СЕЕ (батерији) треба да биде како агрегатор - оператор кој управува ПОВЕЌЕ вакви системи. Дали ваквата формулација сега значи дека секој сопственик кој управува со својот СЕЕ (макар и еден да има) е „оператор“?
Член 3 Став 1 Точка 93	93.„целосно интегрирани мрежни компоненти“ се мрежни компоненти, вклучително и капацитети за складирање на енергија, кои се интегрирани во системот за пренос или сигурно и доверливо функционирање на соодветниот систем, но не и за балансирање или управување со загушувањата;	. „... ваквите СЕЕ се користат со цел да се обезбеди сигурно и доверливо функционирање на соодветниот систем, но НЕ И ЗА БАЛАНСИРАЊЕ...“ Зошто не за балансирање? Балансиран систем е главен предуслов за сигурно и доверливо функционирање на истиот
Член 12 Став 2 Точка 9	(2) Со Стратегијата се определуваат: 9. потенцијалот на обновливите извори на енергија и мерките за поддршка на искористувањето на	„потенцијалот на обновливите извори на енергија и мерките за поддршка на искористувањето на обновливите извори на енергија, вклучувајќи ги и складиштата за електрична енергија, со цел зголемување на учеството на енергијата произведена од обновливи извори во бруто финалната потрошувачка на енергија;“

	<i>обновливите извори на енергија со цел зголемување на учеството на енергијата произведена од обновливи извори во бруто финалната потрошувачка на енергија;</i>	Образложение: Невозможен е енергетски систем базиран на обновливи извори на енергија без складишта. Поради тоа, клучно е при стратегијата да се предлагаат и механизми за поддршка на складиштата на електрична енергија, кои најмногу влијаат на „зголемувањето на учеството на енергија произведена од обновливи извори на енергија“.
Член 12 и Член 13	СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ЕНЕРГЕТИКАТА ПЛАН ЗА ЕНЕРГИЈА И КЛИМА	Стратегија за развој на енергетиката/План за енергија и клима – План за енергија и клима во актуелниот Закон за енергетика беше дел од делот за обновливи извори за енергија и беше предвиден да се донесе со последните измени на Законот за енергетика но истиот не е сеуште донесен. Ако идејата и целта на еден нов Закон за енергетика и Закон за ОИЕ е поддршка на искористувањето на ОИЕ со цел зголемување на учеството на ОИЕ во финалната потрошувачка, тогаш во предлог законот за енергетика и законот за ОИЕ не треба да се предвидуваат дополнителни чекори и постапки кои наместо да ја поедностават ќе ја усложнат инвестицијата и изградбата на ОИЕ.
Член 27	ПЛАН ЗА ПОДГОТВЕНОСТ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ ОД ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА КРИЗА	Генерално: во кој рок министерството го донесува овој план? Став 2 – план за подготвеност за справување со ризици бидејќи има потенцијално влијание врз сите учесници на пазарот на енергетика, треба да биде достапен за мислење на сите учесници. Од какво значење се мислењата и дали тие имаат обврзувачко дејство?
Член 52 Став 2 Точка 6.	<i>(2) Заради ефикасно остварување на надлежноста од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика особено ги следи:</i> <i>.....</i> <i>6. пристапот до мрежите за новите производни постројки за производство и складирање на електрична енергија, особено</i>	Да се преформулира на следниот начин: „пристапот до мрежите за новите производни постројки за производство и складирање на електрична енергија, особено отстранување на пречките кои би можеле да го оневозможат пристапот на нови учесници на пазарот на електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија и складишта на електрична енергија,“

	отстранување на пречките кои би можеле да го оневозможат пристапот на нови учесници на пазарот на електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија,	Образложение: Складиштата на електрична енергија се тие кои овозможуваат поголема продорност на производството од ОИЕ. Поради тоа, вториот дел од реченицата „особено отстранување на пречките кои би можеле да го оневозможат пристапот на...” треба да ги содржи и складишта на електрична енергија.
Член 69 - ПОСТАПУВАЊЕ ПО ПРИГОВОРИ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СПОРОВИ во врска со Член 66 - АНГАЖИРАЊЕ НАДВОРЕШНИ СТРУЧНИ ЛИЦА	Член 66 (1) Регулаторната комисија за енергетика може да ангажира надворешни стручни лица заради обезбедување на стручна помош и експертиза во остварувањето на своите надлежности и активности, при што ангажирањето се врши во согласност со Законот за јавни набавки. (2) Носителите на лиценци за вршење енергетски дејности и нивните вработени не смеат да се нудат или да бидат ангажирани како надворешни стручни лица од страна на Регулаторната комисија за енергетика во смисла на став (1) на овој член. Член 69 (1) Регулаторната комисија одлучува по приговорите поднесени од: 1. корисниците на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија, гас, сурова нафта и нафтени деривати и топлинска енергија: 1.1. против актите на соодветните оператори со кои се одбива пристапот или приклучувањето на соодветниот систем, а во однос на топлинската енергија и против актите на соодветниот оператор со кои се одбива барање за исклучување, како и против актите со кои се утврдува	Предлагаме во случај на спор, странката што вложила приговор да има право да побара вклучување на надворешно стручно лице (експерт) заради пружање на стручна помош и експертиза во насока на решавање на спорот.

износот на надоместокот и другите услови за приклучувањето, а во однос на топлинската енергија и против актите со кои се утврдува износот на надоместокот и другите услови за исклучувањето,

1.2. поради штети настанати поради ограничување или прекин на испораката на електрична енергија, гас, сурова нафта и нафтени деривати и топлинска енергија, од и во системите за пренос или дистрибуција на електрична енергија или гас, сурова нафта и нафтени деривати,

2. потрошувачите против снабдувачите кои имаат обврска за обезбедување на јавна или универзална услуга, како и против снабдувачите во краен случај во врска со:

2.1. квалитетот на услугата во снабдувањето,

2.2. ограничувањето или оневозможувањето на правото за промена на снабдувач,

2.3. пресметката на потрошената енергија и износот на сметката,

3. вршителите на енергетските дејности и потрошувачите против поединечен акт на операторот на соодветниот пазар на енергија со кој се одбива барањето за упис во соодветниот регистар или се одлучува за правата и обврските коишто произлегуваат од учеството на соодветниот пазар. (2) Регулаторната комисија за енергетика одлучува по приговор од став (1) од овој член, само во случај кога подносителот на приговорот ги искористил сите

средства за остварување на своето право низ постапките воспоставени од вршителот на енергетската дејност од став (1) на овој член.

(3) Во постапката за одлучување во случаите од став (1) на овој член Регулаторната комисија за енергетика соодветно го применува Законот за општата управна постапка, освен ако со правилата од став (8) на овој член, не се предвидени поинакви рокови и постапки.

(4) Одлуките донесени во постапките од став (1) на овој член се конечни и против нив може да се поведе управен спор.

(5) Регулаторната комисија за енергетика одлучува во постапка за разрешување на спорови настанати од извршување на договорите помеѓу вршители на енергетски дејности, вршители на енергетски дејности и потрошувачи, како и операторите на системи за пренос и дистрибуција и корисниците на тие системи, кога за тоа се договориле договорните страни.

(6) Секоја страна во спорот од став (5) на овој член може, пред донесувањето на одлуката на Регулаторната комисија за енергетика, да се откаже од постапката и да побара спорот да се решава на друг начин.

(7) Одлуките донесени во постапките од ставот (5) на овој член се сметаат за правосилни.

(8) Регулаторната комисија за енергетика донесува правила за постапување по приговори и за разрешување на спорови со кои се уредува постапката, износот и начинот на покривање на трошоците во постапката.

	<i>(9) Со правилата од став (8) на овој член се утврдуваат поедноставени постапки за одлучување по приговорите доставени од ранливите потрошувачи.</i>	
Член 70, став 3, точка 3	<i>(3) Лиценца не е потребна за:</i> <i>3. производство на електрична енергија од обновливи извори од една и/или повеќе електроцентрали чијашто вкупна инсталирана моќност не надминува 500 kW,</i>	Зошто токму 500 kW е определен како праг на моќност за ОИЕ за кои не е потребно лиценца за производство?
Член 70, став 3, точка 5	<i>(3) Лиценца не е потребна за:</i> <i>5. складирање на електрична енергија кога складиштето се користи исклучиво за сопствени потреби, е составен дел на електроцентралата, или е целосно интегрирана компонента на електропреносната или електродистрибутивната мрежа</i>	Дали ова значи дека лиценца за вршење енергетска дејност складирање е потребна само за "stand-alone storage capacity"? Што ако складиштето НЕ се користи за сопствени потреби (превзема и враќа енергија во мрежа), а притоа е составен дел на електроцентрала? Треба ли лиценца тогаш? Дополнително: „...или е целосно интегрирана компонента на електропреносната или електродистрибутивната мрежа.“. Според дефинициите во воведот на Законот, целосно интегрирана компонента значи складиште кое се користи со единствена цел да се обезбеди сигурно и доверливо функционирање на соодветниот систем. Ако за ова НЕ треба лиценца, тогаш НЕ треба да има лиценца ниту за складиштата кои се составен дел на електроцентрала, а се користат и за полнење и празнење од мрежа.
Член 72 став 2 точка 2	<i>(2) Во правилникот од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика пропишува поедноставени услови, начин, постапка и покуси рокови за издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање, одземање или</i>	Зошто токму 3 MW е определен како праг на моќност за електроцентрали (тука не се само ОИЕ) за кои ќе поедностави постапката за добивање лиценца?

	<i>престанок на важење на лиценците за вршење на:</i> <i>1. енергетски дејности чие што вршење не е поврзано со приклучување на преносни или дистрибутивни системи и</i> <i>2. енергетската дејност производство на електрична енергија од електроцентрали чијашто инсталирана моќност е поголема од 500 kW, но не повеќе од 3 MW.</i>	
Член 73 став 3	<i>(3) Лиценца за пробна работа се издава само еднаш со важност до девет месеци, со можност за нејзино еднократно продолжување под услови, на начин и во постапка утврдени со правилникот за лиценци од член 72 од овој закон, без плаќање на надоместок.</i>	Во нацртот (за разлика од досегашното решение) предвидено е лиценцата за пробна работа да може да се продолжи само еднаш. Предлагаме задржување на постоечкото решение, од причина што условите се такви што не им овозможуваат на инвеститорите навремено завршување на постапките за ставање во употреба на своите постројки, особено во делот на уредување на имотно-правните односи со државата, и покрај тоа што обврските за реализација на објектот инвеститорите во целост ги исполниле и објектите се во состојба да произведуваат енергија. Одложувањето на нивната работа го доведува во ризик инвеститорот во однос на исполнување на своите обврски кон трети лица (пред сè финансиски институции). Доколку државниот апарат се доведе во состојба да не предизвикува административни застои за инвеститорите или пак на друг начин гарантира исполнување на своите обврски, нема да има суштинска потреба од продолжување на лиценцата за пробна работа дури ни еднаш (девет месеци се сосема доволни за тестирање и проба). До тогаш, потребно е да постои можност за продолжување на лиценцата за пробна работа како еден механизам за заштита на инвестициите.
Член 83	ГОДИШЕН ПЛАН ЗА ИЗГРАДБА НА ЕНЕРГЕТСКИ ОБЈЕКТИ Член 83 <i>(1) Во согласност со Стратегијата за енергетика, Националниот план за енергија и клима и плановите за развој на електропреносниот и електродистрибутивниот</i>	Ако целта на Планот за изградба на енергетски објекти, како што е наведено е забрзување на развојот на обновливи извори на енергија и остварување на енергетските цели тогаш воведувањето на добивање овластување за изградба од Министерството по наведениот план, е сосема спротивно на декларираниите заложби,

	систем, Владата, на предлог на Министерството, донесува годишен план за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија и топлина. (2) Годишниот план треба да придонесе за: 1. Забрзување на развојот на обновливи извори на енергија и остварување на енергетските цели и целите за заштита на биодиверзитетот, 2. Приоретизирање и забрзување на процесот на просторно планирање кое ќе интегрира изградба на енергетски капацитети со минимално негативно влијание, 3. Вклучување на што поголем број засегнати страни во развивање на проекти за искористување на обновливи извори на енергија, 4. Зачувување на природните живеалишта и заштитени подрачја, 5. Поттикнување на заштитата на земјоделското земјиште кое ќе биде усогласено со развивањето на проекти за обновливи извори на енергија, 6. Споделување на конкретните придобивки од проектите за искористување на обновливи извори на енергија и 7. Поттикнување децентрализација во производството на енергија. (3) Владата, најдоцна до 31 декември во тековната година, го донесува годишниот план за изградба на енергетски објекти за наредната година, со проекција за следните две години. (4) За потребите на изработка на годишниот план за изградба на енергетски објекти, на барање на	односно дополнително го усложнува процесот и додава уште едно непотребно скалило во изградбата на ОИЕ. Што ќе се случува во меѓувреме додека не се донесе годишниот план? Што ќе се случува со проектите чиј развој е во тек? Ова е исто како и кога се вовеле Индикативниот план со последните измени на Законот за енергетика и одредбите поврзани со Планот (пример: Сogласностите за PVPP) кои никако не можеа да се применат. Став 2 точка 3: Што се подразбира под Вклучување на што поголем број засегнати страни во развивање на проекти за искористување на обновливи извори на енергија? Став 2 точка 5: Каква е корелацијата на оваа одредба со предлогот за измени и дооплнувања на Законот за земјоделско земјиште и Законот за урбанистичко планирање? Според нас, главниот поттик во оваа насока би се остварил со предвидување на комбинирани стопански дејности (пример: производство на електрична енергија во комбинација со земјоделско производство, сточарство, водостопанство...). Меѓутоа, соодветни решенија изостанале и во овој Нацрт и во Нацрт законот за ОИЕ. Став 5: Дали инвеститорите кои сакаат да развиваат проекти со инсталиран капацитет под 10 MW треба поднесат иницијатива до Министерството и да побараат да бидат вклучени во годишниот план?
--	--	---

Министерството, најдоцна до 15 ноември во тековната година, податоци доставуваат: Регулаторната комисија за енергетика, министерството надлежно за вршење на работите од областа на земјоделството, министерството надлежно за вршење на работите од областа на градежништвото и уредување на просторот, министерството надлежно за вршење на работите од областа на животната средина, Агенцијата за енергетика, Агенцијата за катастар на недвижности, операторот на електропреносниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем и Заедницата на единиците на локалната самоуправа на Република Северна Македонија.

(5) До 15 ноември во тековната година заинтересиран инвеститор може да достави до Министерството иницијатива за вклучување на енергетски објект во годишниот план за изградба на енергетски објекти за наредната година.

(6) Годишниот план за изградба на енергетски објекти особено содржи податоци за технологиите за производство на електрична енергија и вкупната инсталирана моќност, по региони, за коишто ќе може да се започне постапка за изградба на енергетски објекти во годината за којашто се однесува планот. Составен дел на годишниот план е извештајот за реализација на планот за претходната година.

(7) Министерот со правилник ги пропишува:

	1. формата, содржината и начинот на поднесување на иницијативата за вклучување на изградбата на енергетски објект во годишниот план за изградба на енергетски објекти; 2. формата и содржината на годишниот план, вклучително и на извештајот за реализација на годишниот план за претходната година и 3. податоци потребни за изработка на годишниот план, како и начинот и роковите за нивно доставување од институциите од ставот (4) на овој член.	
Член 84 став 1, точки 1, 2 и 3	Член 84 (1) Врз основа на годишниот план за изградба на енергетски објекти: 1. Владата спроведува тендерска постапка за доделување овластување за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност еднаква на или поголема од 10 MW и за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во државна сопственост; 2. Министерството спроведува тендерска постапка за доделување овластување за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност од 500 kW до 10 MW, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во државна сопственост, 3. Јавниот партнер, утврден во прописите со кои се уредуваат јавно-приватните партнерства,	Дали земјиштето на кое би се предвидувала градба и би се доделувале овластувања во тендерска постапка ќе биде веќе преуредено во гнз и урабистички уредено за изградба на електрана па на тендерска постапка од овој член покрај овластувањето за изградба ќе се доделува и право на користење на земјиштето? Или инвеститорите ќе треба во посебна постапка стекнат право на користење на државното земјиште па потоа да аплицираат на тендери за добивање на овластување за изградба на енергетски објекти?

	спроведува постапка за доделување на договор за воспоставување на јавно-приватно партнерство за изградба и стопанисување на енергетски објекти за производство на електрична енергија и за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во државна сопственост и 4. Владата, на предлог на комисијата од Член 85 од овој закон, а врз основа на претходно поднесено барање од заинтересирани домашни и странски инвеститори, донесува одлука за издавање или одбивање на барањето за издавање на овластување за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност еднаква на или поголема од 10 MW и за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во приватна сопственост.	
Член 84 став 1, точка 4	(1) Врз основа на годишниот план за изградба на енергетски објекти: 4. Владата, на предлог на комисијата од Член 85 од овој закон, а врз основа на претходно поднесено барање од заинтересирани домашни и странски инвеститори, донесува одлука за издавање или одбивање на барањето за издавање на овластување за изградба на енергетски објекти за производство на електрична	Од аспект на ефикасност и оперативност, предлагаме овие овластувања да ги издава друг орган (Министерството или Агенцијата)? Владата секако има контрола на процесот преку носењето на Годишниот план за изградба на енергетски објекти.

	енергија со инсталирана моќност еднаква на или поголема од 10 MW и за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во приватна сопственост.	
Член 84, став 2	(2) Енергетски објект за производство на електрична енергија и високоефикасна комбинирана постројка што произведува електрична и топлинска енергија не може да биде изграден без овластување, освен ако: 1. инсталираната моќност на енергетскиот објект е помала од 500 kW ако изградба се врши на земјиште во државна сопственост, односно помала од 10 MW ако изградба се врши на земјиште во приватна сопственост; 2. произведената енергија во енергетскиот објект ќе се користи исклучиво за сопствени потреби, 3. се врши проширување на постоечки енергетски објект, при што инсталираната моќност на енергетскиот објект е во рамки на ограничувањето од точка 1 на овој став или 4. вршењето на енергетската дејност производство на соодветниот вид на енергија е условено со обезбедување на концесија за користење на природни ресурси.	Зошто предлагачот ги избрал токму праговите на моќност од 500 kW односно 10MW?
Член 84, ставови 4, 5, 6 и 7	(4) Министерот со правилник ја пропишува формата и содржината на барањето за издавање на овластување и	Став 4: Како ќе се одлучи кој ќе има предност доколку има за иста приклучна точка повеќе барања?

	овластувањето од став (1) точка 4 на овој член, како и постапката за негово издавање. (5) Рокот на важност на овластувањето за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност еднаква на или поголема од 10 MW, за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија и за објект за производство на топлинска енергија е три години од денот на неговото влегување во сила со можност за продолжување на неговата важност, но не подолго од две години. (6) Рокот на важност на овластувањето за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност помала од 10 MW е две години од денот на неговото влегување во сила, без можност за продолжување на неговата важност. (7) Овластувањето престанува да важи доколку носителот на овластувањето не успеал да обезбеди одобрение за градење на објектот во роковите определени во ставовите (5) и (6) на овој член.	Ставови 5 и 6: рокот е проблематичен, во пракса се покажува како недоволен за реализација на сите постапки кои ќе мувозможат на инвеститорот да го запази рокот на важност на овластувањето и да обезбеди одобрение за градење на својот објект. Во членовите кои се однесуваат на Овластување, посебно по иницијатива на приватен инвеститор, не е пропишана потребната документација за добивање овластување. Ова остава простор за дискреционо одлучување што создава правна несигурност. Генерално, потребно е да се знае содржината на правилникот од став (4) односно постапката и документите кои се потребни за издавање, за да може да се процени дали рокот од ставот (5) е соодветен. Клучно е усогласувањето на постапките за издавање на овластување и постапката за добивање на согласност за приклучок на електроенергетскиот систем.
Член 85, став 4	(4) Комисиите од ставовите (1) и (3) на овој член, е составена од пет члена и нивни заменици и тоа две лица и нивни заменици од редот на вработените во Владата, едно лице и негов заменик определени од Министерството и две лица и нивни заменици кои по оценка и барање на Владата ги номинираат	Сметаме дека задолжително треба да има член од Операторот на електропреносниот систем (без или).

	министерствата надлежни за работите на градежништвото, финансиите, животната средина и земјоделството и/или операторот на електропреносниот систем. Претседател на Комисијата е претставник од Владата.	
Членот 85, став 7	(7) Членовите на комисиите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, треба да имаат стекнати најмалку 240 кредити според ЕКТС или завршен VII/1 степен и најмалку три години работно искуство на работи и работни задачи релевантни за работењето на комисијата.	Сметаме дека ова е премногу општо и ќе предизвика сомнеж за квалитетот и стручноста на членовите. Оттука, најдобро решение е да се прецизираат вештините и квалификациите што ќе се бараат од членовите на комисиите.
Член 91	СТРАТЕШКИ ПРОЕКТИ НА ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА Член 91 (1) Стратешки проект за електроенергетска инфраструктура е проект кој овозможува сигурно снабдување со електрична енергија, поврзување и зголемување на конкурентноста на пазарот на електрична енергија, намалување на тесните грла на електроенергетската инфраструктура, зголемување на флексибилноста и одржливоста на електроенергетскиот систем, поврзување на производители на електрична енергија од обновливи извори, пренесување на произведената електричната енергија до потрошувачите и до складиштата за енергија, меѓу другото преку интероперабилност, соодветни поврзувања, како и сигурно и доверливо функционирање на системот, а кој се однесува на:	Став (1), точка 1 – дали во оваа дефиниција не се опфатени подземни кабли од 110 kV? Став (1), точка 2 – не е јасно што се е вклучено?! Да се прецизира: реверзибилни хидроелектрани, складишта на компримиран воздух под притисок, резервоари (надземни и подземни) за водород ...Дали се вклучени батериските системи? Став (1), генерално – што е со трафостаници на 400 и 110 kV ниво?! Став 7: Дали се мисли на Законот за стратешки инвестиции? Доколку е така, предлагаме поинакво решение односно поинаков критериум за прогласување на еден објект за стратешки – со оглед на досегашната пракса со Законот за стратешки инвестиции. Не е јасно кои погодности се добиваат со прогласување на одреден проект за Стратешки проекти на енергетска инфраструктура.

1. изградба на високонапонски далекуводи, проектирани за напон од најмалку 110 kV и подземни и подводни кабли за пренос, проектирани за напон од најмалку 150 kV;

2. изградба на објекти со надземна или подземна инфраструктура или геолошки места во кои постојано или привремено се складира електрична енергија, ако се планира нивно директно поврзување со високонапонски далекуводи од најмалку 110 kV;

3. набавка и вградување опрема или инсталација неопходна за безбедно, сигурно и ефикасно работење на системите наведени во точките 1 и 2 на овој став, вклучително и системи за заштита, следење и контрола на сите напонски нивоа и трафостаници;

4. набавка и вградување опрема или инсталација во електропреносниот систем или во електродистрибутивниот систем во среднонапонската мрежа, со која се овозможува: 4.1. двонасочна дигитална комуникација во реално време или близу до реалното време,

4.2. интерактивно и паметно следење и управување со производството, преносот, дистрибуцијата и потрошувачката на електрична енергија во рамките на електроенергетскиот систем, со цел развојна системот, кој ќе овозможи ефикасно интегрирано работење на сите корисници поврзани на него,

4.3. економски ефикасен и одржлив електроенергетски систем со ниски загуби и високо ниво на

	квалитет, безбедност и сигурност во снабдувањето и 4.4. изградба на паметни мрежи, чијашто употреба опфаќа примена на технологии и постапки со кои се овозможува постигнување делотворна интеграција на сите корисници кои се поврзани на електроенергетскиот систем, особено поголемите производители на електрична енергија од обновливи или дистрибуирани извори за производство на електрична енергија и вклучување на корисниците во управувањето со нивната потрошувачка на енергија. (2) Стратешки проект за инфраструктура за гас е проект којшто овозможува интеграција и зголемување на конкурентноста на пазарот на гас, намалување на тесните грла и зголемување на флексибилноста на системот, сигурност во снабдувањето преку поврзувања и пристап до различни извори на снабдување, добавувачи и рутите за снабдување, намалување на емисиите на стакленички гасови или емисиите на локално загадување и зголемување на употребата на биогаз, а со којшто се предвидува: 1. изградба на цевководи за пренос на гас кои се дел од мрежата која главно е составена од цевководи под висок притисок, со исклучок на цевководи со висок притисок што се користат за потребите на производство или за локална дистрибуција на гас; 2. изградба на подземни објекти за складирање поврзани со гасоводите со висок притисок од точка 1 на овој став;	
--	---	--

3. изградба на објекти за прием, складирање и повторно гасификација или декомпресија на течен гас (LNG) или компримиран гас (CNG) и

4. набавка и вградување опрема или инсталација неопходна за системот да работи безбедно, сигурно и ефикасно или да овозможи двонасочен капацитет, вклучително и компресорски станици.

5. опрема или инсталација: 5.1. која овозможува и го олеснува процесот на намешување на различни гасови со ниско ниво на јаглерод во мрежите за транспорт на гас, а особено гасови добиени од обновливи извори на енергија, вклучувајќи биометан или водород,;

5.2. дигитални системи и компоненти кои вклучуваат имплементирање на информатичко-комуникациски технологии, системи за управување и сензорски технологии со кои се овозможува интерактивно и паметно следење, мерење, контрола на квалитетот и управување со производство, пренос, дистрибуција, складирање и потрошувачка во мрежата.

5.3. опрема со која се овозможува гасот да се транспортираат од дистрибутивната мрежа кон преносната, вклучително и поврзаните физички надградби ако се неопходни за функционирање на опремата и инсталациите за поврзување на гасови со ниско ниво на јаглерод, а особено гасови добиени од обновливи извори на енергија;

(3) Стратешки проект за инфраструктура за водород е секоја новоизградена

инфраструктура за водород и/или пренамената инфраструктура за гас, а особено:

1. цевководи за транспорт на водород, главно под висок притисок, вклучително и пренамената инфраструктура за гас, давање пристап до повеќе корисници на мрежата на транспарентна и недискриминаторска основа;

2. капацитети за складирање поврзани со цевководи за водород под висок притисок наведени во точка 1;

3. објекти за преземање, складирање и регасификација или декомпресија на течен водород или водород вграден во други хемиски супстанции, со цел водородот да се испорача во мрежата;

4. секоја опрема или инсталација неопходна за безбедно, сигурно и ефикасно работење на системот за водород или која овозможува двонасочен тек на водородот, вклучувајќи ги и компресорските станици;

5. секоја опрема или инсталација што овозможува користење на водород или горива добиени од водород во транспортниот сектор во рамките на основната мрежа. (4) Стратешки проект за инфраструктура за електролиза е:

1. секоја постројка за електролиза која: 1.1. има капацитет од најмалку 50 MW на еден електролизатор или на збир од повеќе на електролизери кои формираат една целина,

1.2. производството е во согласност со барањата за заштеда на 70% на емисиите на стакленички гасови во целокупниот животен век споредено со факторот за фосилни

горива утврден со прописите со кои се уредуваат обновливите извори на енергија.

1.3. функционално е поврзана со електроенергетската мрежа и мрежата за транспорт на водород

1. опрема за поврзување вклучително и приклучок на мрежата;

(5) Стратешки проект за инфраструктура за јаглерод диоксид е:

1. наменски цевковод кој се користат за транспорт на јаглерод диоксид од повеќе извор, заради негово трајно геолошко складирање;

2. објекти за втечнување, складирање и преобразба на јаглероден диоксид во други супстанции заради негов понатамошен транспорт преку цевководи или други транспортни средства;

3. објекти и постројки за трајно инектирање на јаглерод диоксид во геолошка формација, во согласност со закон и друг пропис;

4. секоја опрема или инсталација со која се овозможува системот за складирање на јаглерод диоксид да работи соодветно, безбедно и ефикасно, вклучувајќи системи за заштита, следење и контрола.

(6) Стратешки проект за инфраструктура за сурова нафта е проект којшто овозможува сигурност во снабдувањето, што би ја намалило зависноста од еден извор на снабдување, ефикасно и одржливо користење на ресурсите преку ублажување на ризиците врз животната средина, или интероперабилност со друга инфраструктура за сурова нафта, а со кој се предвидува:

1. изградба на цевководи што се користат за пренос на сурова нафта;

2. изградба на пумпни станици и објекти за складирање неопходни за работа на цевководи со сурова нафта и

3. набавка и вградување опрема или инсталација, што му овозможува на системот за пренос и складирање на сурова нафта да работи безбедно, сигурно и ефикасно, вклучувајќи заштита, следење и контрола на системот и уредите со реверзибилен тек.

(7) Владата, во постапка утврдена со прописите со кои се уредуваат стратешките инвестиции, а по претходно обезбедено мислење од Регулаторната комисија за енергетика кое е изработено согласно со правилата од членот 24 став (1) точка 1 под-точка 22 од овој закон, донесува одлука за прогласување на проект на енергетска инфраструктура од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, за стратешки инвестициски проект.

(8) Владата, може да предложи групите за електрична енергија и гас, кои учествуваат во процесот на селекција на PECO/PMI проекти при Енергетската заедница, да го вклучат проектот од став (7) на овој член во листата на PECO проекти, односно PMI проекти.

(9) Ако Регулаторната комисија за енергетика, по претходна консултација со регулаторните тела од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница и држави-членки на Европска Унија и врз основа на анализата на трошоците утврди дека постои ризик за реализација на проектот во мислењето од ставот (7) на овој

	член може да и предложи на Владата доделување на поттикнувачки мерки за реализација и функционирање на проектот во согласност со прописите со коишто се уредува доделување на државна помош, а особено во однос на: 1. планираните инвестиции, 4. признавање на трошоците настанати пред пуштањето во употреба на проектот 5. обезбедување на дополнителен поврат на капиталот вложен во проектот и 6. други потребни и соодветни мерки.	
Член 92, став 4	(4) Во случај на недостаток на преносен или дистрибутивен капацитет или заради обезбедување на сигурноста во снабдувањето или безбедноста на соодветниот систем, операторите од став (1) на овој член, преземаат мерки со кои може на корисниците од став (2) на овој член да им се ограничи пристапот, во согласност со соодветните мрежни правила.	Што значи терминот ограничување? Може ли одреден корисник целосно да се исклучи од системот?
Член 94	ПРИОРИТЕТЕН ПРИСТАП НА ПРОИЗВОДНИ КАПАЦИТЕТИ	Која е целта на приоритетниот пристап и на кој начин тој ќе се имплементира за производните единици од став 2 и зошто е избран прагот од 400 kW?
Член 98, став 3	(3) Со правилата за приклучување на мрежа кои се составен дел од соодветните мрежни правила за дистрибуција на енергија се пропишуваат пократки рокови, поедноставени услови и докази за исполнување на условите, како и пониски надоместоци за приклучување на производители на енергија од обновливи извори.	Предлогот Законот за енергетика треба точно да посочи кои олеснувачки околности ќе се предвидат во мрежните правила за приклучување на ОИЕ, бидејќи мрежните правила ги пишуваат самите оператори (па ги одобрува РКЕ).

Член 98 став 9, 10, 11 и 12	(9) Операторот на електропреносниот и/или електродистрибутивниот систем нема право да одбие приклучување на: 1. нов производител на електрична енергија или оператор на складиште не енергија со образложение дека тоа ќе предизвика можни идни ограничувања на расположивите капацитети, како што е загушување во делови на системот за пренос и/или дистрибуција и 2. нов корисник со образложение дека тоа ќе предизвика дополнителни трошоци за зголемување на потребниот капацитет на елементите на системот во близина на приклучната точка. (10) По исклучок на ставот (9) на овој член, со цел да се обезбеди економска ефикасност во однос на новите капацитетите за производство или складирање на електрична енергија, а по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, операторот на електропреносниот систем може да: 1. го ограничи гарантираниот капацитет за приклучување или 2. понуди приклучување со оперативни ограничувања. (11) Регулаторната комисија за енергетика обезбедува ограничувања од став (10) на овој член да се воведат врз основа на транспарентни и недискриминаторни постапки и да не создаваат непотребни пречки	Иако на операторите им се наложува да обезбедат пристап до мрежа на недискриминаторен начин за сите учесници, сепак исклучоците во став 10 со кои им се дава можност да го ограничат пристапот, а притоа во став 12 се дава можност да производителите и операторот на складиште да надоместат трошоци за операторот им обезбеди гарантиран пристап. Обврската за вложување и одржување на мрежите е на самите оператори, па притоа ако сепак има можност да се обезбеди приклучување на смата мрежа со дополнителни вложувања сепак тоа треба да биде обврска на операторите. Не е јасно дали одобрувањето од Регулаторната комисија (став 10) е генерално или се однесува на секој поединечен случај.
------------------------------------	--	---

	за пристап кон пазарот на електрична енергија. (12) Исклучокот од ставот (10) на овој член нема да си применува ако производителот или операторот на складиште на електрична енергија се согласи да ги надомести трошоците за обезбедување на гарантираниот капацитет за приклучување или за приклучување без оперативни ограничувања.	
Член 99 став 5	(5) Решението за согласноста за приклучување престанува да важи ако изградбата на приклучокот не започне во рокот определен во одобрението за градење на приклучокот.	Доколку приклучокот го гради операторот на системот, нема логика согласноста за приклучок да престане да важи а изградбата зависи од операторот на системот.
Член 100	ПРАВА И ОБВРСКИ ВО ОДНОС НА ПРИКЛУЧОЦИТЕ Член 100 (1) Новите објекти, вклучувајќи изградба на нови или надградба на постојни приклучоци во сопственост на операторот на соодветниот систем или вертикално интегрираното друштво, кога тоа е предвидено со овој закон, ги гради операторот на соодветниот систем или вертикално интегрираното друштво и се во нивна сопственост. Новите објекти, вклучувајќи ги и приклучоците, се во сопственост на вертикално интегрираното друштво, ако во нивно име ги гради операторот на соодветниот систем. (2) По исклучок од став (1) на овој член, во случаи кога приклучокот е наменет за поврзување на еден корисник (краен потрошувач, енергетски систем или постројка за производство на електрична	Да се предвиди задолжителна координација на активности и споделување на ингеренции помеѓу операторите на преносниот и дистрибутивниот систем во однос на новите приклучоци. Постои реален проблем за приклучоци кои се во зоната на преклопување помеѓу дистрибутивната и преносната мрежа. Имено, хипотетички да претпоставиме случај на 4 потенцијални нови производители, секој со моќност од 10 MW, кои релативно се во меѓусебна непосредна близина. Сите 4 инвеститори се обраќаат до ОДС со барање за приклучок на дистрибутивниот систем и добиваат известување дека нема технички услови за приклучок или дека приклучокот е премногу скап и се упатуваат да побараат приклучок на преносниот систем. ОПС начелно им дозволува приклучок во ТС 400/110kV на 110kV страна, при што секого го третира како изолиран корисник и предвидува 4 посебни далекуводни полиња. Притоа, бидејќи нема доволно расположливи полиња, ги обврзува да во рамките на ТС 400/110kV финансираат проширување.

или топлинска енергија), операторот на системот по претходно барање од корисникот може да одобри корисникот сам да го изгради приклучокот на начин и услови утврдени во соодветните мрежни правила, при што сопственоста се дефинира во договор помеѓу корисникот и операторот. (3) Ако операторот го одбие барањето на корисникот од став (2) на овој член, корисникот може да поднесе приговор до Регулаторната комисија за енергетика. (4) Ако операторот го одобри барањето на корисникот од став (2) на овој член, корисникот е должен да го плати делот од надоместокот за приклучување што се однесува на создавањето технички услови во соодветниот систем за приклучување на нови корисници или зголемување на капацитетот на постојните приклучоци, при што корисникот плаќа само за капацитетот што е наведен во барањето за приклучување од член 170 став (1) од овој закон. (5) Корисникот кој го изградил приклучокот може да ја пренесе сопственоста на приклучокот на операторот на системот без надоместок. (6) Ако корисникот го задржи приклучокот во своја сопственост тој е должен: 1. да му овозможи на операторот на соодветниот систем управување со приклучокот на страната на операторот, на начин и постапка предвидени со соодветните мрежни правила и	Секој од барателите треба посебно да гради 110kV приклучен вод (надземен или кабел) и посебна 110/xx kV трафостаница. За сите инволвирани страни, технички и финансиски, најпогодно решение е ако се изгради еден 110kV приклучен вод и една 110/xx kV 40 MVA трафостаница на која на ниска страна ќе се приклучат 4-те нови производители. Но, во моментот, тоа формално-правно не може да се спроведе. Едно решение за проблемот би бил „Затворен систем за дистрибуција“ но ако се имаат предвид условите од член 162 и тоа не е применливо за конкретниот случај. Да се предвиди законски или преку подзаконски акти (Мрежни правила) можност инвеститорите да ја финансираат изградбата на приклучокот и новата трафостаница (солидарно врз основ на инсталираната моќност а потоа да му ја предадат на ОДС кој би ја оперирал како дел од дистрибутивниот систем или како мрежа различна од дистрибутивната согласно одредбите од член 155 став (7).
---	--

2. да обезбеди одржување на приклучокот според критериумите утврдени во соодветните мрежни правила.

(7) Надоместоците за приклучување што ги наплаќа операторот на соодветниот систем, надоместоците од став (4) на овој член, како и вредноста на приклучоците и другите делови од мрежата што корисниците ги отстапуваат на соодветниот оператор на системот се земаат предвид при определувањето на регулираниот приход на операторот на соодветниот систем. Регулаторната комисија за енергетика, во прописите од член 57 став (1) од овој закон, детално ги пропишува начинот и постапката на водењето на евиденцијата на надоместоците за приклучоците и средствата што корисниците без надоместок им ги отстапуваат на операторите.

(8) За електроенергетските објекти што се дел од електроенергетскиот систем, изградени со средства и во сопственост на корисниците на системот, а не се составен дел од приклучокот што го користи исклучиво сопственикот на електроенергетскиот објект, операторот на соодветниот систем и сопственикот на објектот склучуваат договор за регулирање на меѓусебните права и обврски што произлегуваат од користењето на објектот од страна на операторот на соодветниот систем, на начин и под услови утврдени во соодветните мрежни правила.

	(9) Заради исполнување на обврската за обезбедување јавна услуга и во согласност со одредбите од овој закон, операторите на системите за пренос и системите за дистрибуција на електрична енергија или гас се должни да ги одржуваат и да управуваат со објектите за електрична енергија или гас чиј сопственик е непознат, а кои се составен дел на соодветниот систем. Регулаторната комисија за енергетика го признава трошокот за одржување на овие објекти при одредување на регулираниот приход на операторот на системот.	
Член 118, став 7	(7) Одредбите од ставовите (2) и (6) на овој член, не се применуваат на производители коишто произведуваат електрична енергија од обновливи извори на енергија.	Слично како во предлогот на Закон за ОИЕ, на производителите кои во склоп на производната постројка имаат и складиште на енергија им се оневозможува оптимизација на работењето. Истовремено се намалуваат капацитетите за пружање на услуги за флексибилност на преносната и/или дистрибутивната мрежа. Предлагаме експлицитно да се уреди можноста за сите производители да имаат складишта во рамки на своите капацитети кои ќе можат да се напојуваат како од производната постројка така и од системот, без исклучоци.
Член 119	СКЛАДИРАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА Член 119 (1) Операторот на складиште: - учествува на пазарите на електрична енергија, односно да купува и продава електрична енергија; - обезбедува услуга за складирање на електрична енергија за потребите на другите учесници на пазарот на електрична енергија;	Зошто не е уредена материјата за складирање на електрична енергија од страна на производителите и посебни самостојни системи за складирање на електрична енергија? Сметаме дека тоа треба да биде уредено во текстот на законот.

3. нуди системски услуги на операторот на електропреносниот и електродистрибутивниот систем, во согласност со техничките карактеристики и правилата за работа на соодветниот систем и правилата за работа на пазарот на електрична енергија;

4. склучува договор со операторот на електропреносниот систем за учество во механизмот за балансирање;

5. на операторот на преносниот или дистрибутивниот систем му ги става на располагање податоците потребни за функционирање на системот во согласност со правилата за работа на преносниот и дистрибутивниот систем и правилата за работа на пазарот на електрична енергија.

6. за потребите на складирањето да користи електрична енергија произведена од капацитети за производство на електрична енергија кои ги смета за најповолни, во согласност со пропишаните услови.

(2) Операторот на складиште е должен да ги исполнува пропишаните технички и оперативни услови, особено оние пропишани со соодветните мрежни правила и технички прописи и постапува во согласност со правила за соодветниот пазар на електрична енергија на кој што учествува;

(3) Операторот на складиште кога купува електрична енергија настапува како потрошувач, а кога

	<i>продава електрична енергија настапува како производител.</i>	
Член 159	МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ДИСТРИБУЦИЈА	Во Мрежните правила да се предвиди стандардизирана методологија и уреди за контрола на точноста на мерењето на мерните уреди на ОДС на лице место т.е. кога мерниот уред на ОДС е приклучен на инсталацијата на корисникот а контролата да се врши со друг, паралелно врзан, сертифициран мерен уред. Корисникот да има можност да ја побара и добие таквата контрола како стандардна услуга.
Член 177 став 8	<i>(8) Одредбите од овој член се применуваат и во случај на замена на постојните паметни мерни уреди коишто не ги исполнуваат барањата од член 179 од овој закон.</i>	Одредбата на овој став предизвикува непотребен трошок. Кој ќе ги сноси трошоците за промена на паметните мерни уреди? Став (5) операторот е должен на соодветниот електроенергетски систем на секои 2 години да ја ажурира понудата на паметни уреди – тоа да биде подетално дефинирано на кои секои 2 години од поставувањето на првиот тип мерен уред?
Член 252	РАКУВАЧИ НА ЕНЕРГЕТСКИ УРЕДИ И ПОСТРОЈКИ	Потребно е овој член да се дополни на начин што инженерите кои имаат Овластувања од комората за инженери да не треба да полагаат испит за стручна оспособеност како и техничките лица кои ќе докажат дека имаат повеќе годишно искуство во ракување на енергетски уреди и постројки.

Слободан Поповски
Претседател